

І.Б.Манзій, аспірант.

Уманський державний аграрний університет

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ.

Викладено теоретичні та методичні підходи формування продовольчої безпеки України, наводяться рекомендації щодо можливості її забезпечення.

Раскрываются теоретические и методологические подходы формирования продовольственной безопасности Украины, а также наведены рекомендации относительно возможности ее обеспечения.

Постановка проблеми. Одним із складових елементів економічної безпеки є національна продовольча безпека, досягнення якої є обов'язковою умовою соціальної та економічної стабільності держави.

Продовольча безпека є першочерговою, життєво важливою та загальнопланетарною проблемою, яку всі країни світу намагаються ефективно розв'язати з метою забезпечення доступу населення до продовольства у кількості, необхідній для активного здорового життя.

В умовах прагнення України інтегруватися у європейське співтовариство проблема продовольчої безпеки набуває особливого значення. Як засвідчує світова практика, лише та держава, яка може гарантувати забезпечення населення продуктами харчування в будь-яких умовах, здатна проводити незалежну політику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вирішення продовольчої безпеки України займалася потужна когорта вчених-аграрників, серед яких можна виділити М.Ф. Бабієнка, П.П. Борщевського, Є.А. Бузовського, О.І.Гойчук, П.А. Лайка, А.С. Лисецького, П.Т. Саблука, М.Й. Хорунжого, В.В.Юрчишина та інших.

Праці науковців доводять, що актуальність досліджень даної проблеми є беззаперечною.

Системний аналіз наукових праць за обраною темою свідчить про те, що питання продовольчої безпеки на державному рівні ще недостатньо досліджені, а дослідження проблем не можна назвати вичерпаними.

Постановка завдання:

- розкрити суть поняття „продовольча безпека”;
- проаналізувати сучасний стан забезпеченості населення основними продовольчими ресурсами в ретроспективі та порівняно з раціональними нормами;
- визначення основних проблем, та шляхів вирішення щодо можливості досягнення продовольчої безпеки країни.

Виклад основного матеріалу. Продовольча безпека – офіційно прийняте у міжнародній практиці поняття, що використовується для характеристики стану продовольчого ринку країни, або групи країн, а також світового ринку. Експерти Продовольчої та сільськогосподарської організації об'єднаних націй (ФАО) пропонують продовольчу безпеку розглядати як забезпечення гарантованого доступу всіх жителів планети, країни, регіону до продовольства у будь-який час і обсягах необхідних для забезпечення активного й здорового життя. У науковій літературі та офіційних документах міжнародних організацій відсутня єдина точка зору на дане питання[1].

Під продовольчою безпекою слід розуміти захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства і держави, за якою нею гарантується фізична й економічна доступність та якість продуктів харчування для всіх громадян, згідно із медичними нормами харчування, гарантується продовольча незалежність країни і підтримується стабільність продовольчого забезпечення.[2]

В забезпеченні населення необхідними поживними речовинами важливу роль відіграє як продукція рослинництва, так і продукція тваринництва. У продовольчому забезпеченні нашої країни пріоритетне значення має продукція зернового виробництва, цукор, молоко і молочні продукти, м'ясо і

м'ясні продукти, олія. Інші види продовольства – картопля, овочі, фрукти, ягоди, та яйця – є продукцією регіонального самозабезпечення.

Сьогодні Україна постала перед проблемою недостатності харчування. Споживання основних життєво необхідних продуктів харчування в відповідних обсягах та асортименті наведено в таблиці [3].

Дані таблиці свідчать, що рівень продовольчого споживання в Україні за основними параметрами є нижчими від науково обґрунтованих норм, а структура харчування є нераціональною, що виражається в недостатньому споживанні продуктів багатих білками тваринного походження, вітамінами, мінеральними речовинами. Зокрема, в 2004 р. за такими продуктами, як м'ясо, молоко, яйця, плоди, ягоди, виноград рівень споживання коливається від 38% (плоди, ягоди, виноград) до 76% (яйця) від нормативного рівня, а рівень споживання молока та м'яса є нижчим мінімальних норм харчування. Водночас, картоплі, хліба і хлібопродуктів в Україні споживається більше норми.

Порівняння споживання продуктів харчування в Україні з деякими іншими країнами свідчить, що в Росії цей показник більший вдвічі, у середньому по країнах ЄС – майже втричі, в США – в чотири рази [2].

Зокрема, добова калорійність раціону дорослої людини має становити 2850 ккал, потреба в білках – 100 г, жирах – 75 г і вуглеводах – 450 г.

Енергетична цінність і енергетична якість добового раціону харчування на одного жителя України в 2004 р. погіршилася в цілому на 20% порівняно з 1990 р. При цьому середньо добова калорійність за 1997-1999 рр. в Австралії становила – 3374, Португалії – 3681, Швеції – 3085, ФРН – 3374 ккал.

Обстеження Держкомстату України показало, що розбіжність між рівнем споживання окремих груп населення залежно від сукупних витрат є досить значна. Є групи осіб, які споживають на місяць від 0,4 до 1 кг м'яса, від 3 до 7 л молока, або від 2 до 7 шт яєць, і водночас такі, які споживають за місяць 6,4-7,7 кг м'яса, 29,1-32,3 л молока, 31-34 шт яєць[4].

Споживання продуктів харчування в Україні (на одну особу за рік, кг.)

Продукти харчування	Норми харчування		Споживання				2004 р. у % до раціон. норми
	раціональні	мінімальні	1990р.	2000р.	2003р.	2004р.	
М'ясо і м'ясопродукти	83	52	68	33	34,5	38,5	46
Молоко і молокопродукти	380	341	373	198	226,4	226	59
Яйця, шт.	290	231	272	164	214	220	76
Риба і рибпродукти	20	12	17,5	8,3	12	12,3	60
Картопля	124	96	131	135	138	141,4	114
Овочі та баштанні	161	105	102	102	113,6	115,4	72
Плоди, ягоди, виноград (без переробки на вино)	90	68	47	29	33	33,9	38
Цукор	38	32	59	37	36,4	38,4	101
Олія	13	8	11,6	9,4	11,3	13,	100
Хліб і хлібопродукти	101	94	141	125	124,5	124,6	124

Незадовільна ситуація із споживанням продукції, особливо тваринного походження , зумовлена в першу чергу, низькою платоспроможністю населення , адже низькі доходи зумовлюють низький попит на продукти харчування.

Висновки. Високий рівень забезпечення продовольством населення завжди повинен бути головним пріоритетом агропродовольчої політики держави. Проте, в Україні останніми роками склалася украй небезпечна ситуація: нависла реальна загроза продовольчій і економічній безпеці. Економіка країни в цілому і особливо головна її складова - економіка аграрного сектора - були схильні до деформацій, внаслідок чого обсяг сільськогосподарського виробництва значно скоротився. Існуюча загроза продовольчій безпеці України , викликала велику увагу учених і практиків до питань необхідності корінного перетворення форм власності на землю і майно, зміни системи господарювання, вдосконалення державного регулювання АПК і активної його підтримки.

У таких умовах органам державного управління необхідно виробити і здійснити науково зважену і дієву аграрну політику, стратегію і тактику розвитку вітчизняного агропромислового комплексу країни на даний період і тривалу перспективу.

Крім того, продовольча безпека повинна розглядатися як у рамках країни в цілому так і в регіональному аспекті, що обумовлюється різноманітністю природно-кліматичних умов, соціально-економічним становищем окремих територій, демографічною ситуацією. Задоволення потреб у продовольстві повинно здійснюватися відносно кожної конкретної людини у місцях її проживання. Причому основний тягар у формуванні продовольчої безпеки покладається саме на суб'єкти держави, які несуть безпосередню відповідальність перед населенням за його достатнє забезпечення якісним продовольством.

Реалізація ефективної продовольчої безпеки стане прийнятною для суспільства у випадку застосування чіткої системи заходів державного регулювання і підтримки сільськогосподарського сектора.[5]

Важливо підкреслити, що сьогодні розширення і забезпечення стабільності власного виробництва продовольства на національному рівні можливе лише у разі вкладання капіталу у галузі сільського господарства. Така політика зумовить не тільки підтримку вітчизняних товаровиробників, а й поступове витіснення значної частини імпортних товарів з ринку, дасть можливість створити нові робочі місця в аграрному секторі економіки, збільшити платоспроможність і гарантії вільного доступу населення до продуктів харчування.

Бібліографічний список. 1. Варченко О. До питання поєднання державного і ринкового регулювання продовольчої безпеки.// Економіка України.-2004.- №7.-С53-59. 2. Гнатюк С.А. Продовольча безпека та можливість її досягнення в Україні // Економіка АПК.-2005.- №7.-С.42-45. 3. Держкомстат України. Сільське господарство України, 2004. 4. Бойко В.І. Про гарантування продовольчої безпеки України // Економіка АПК.-2006.-№1.- С.60-67. 5. Лайко П.А., Бабієнко М.Ф., Гойчук О.І., Бузовський Є .А. Родючість земель і продовольча безпека країни.// Економіка АПК.-2005.- №10.-С7-14.